

Gölstugan

Gölstugan. Huset uppfört 1916. Foto 1947 Dan Samuelsson, Sörmlands museum

Historik

Här ser man torpet på en karta från 1750. Lägg märke till Djupviksstugan också!

Gölstugan har funnits mycket länge, man ser torpet på en karta från 1750, det finns dock inte med på en karta från 1699 så antagligen har torpet tillkommit i början av 1700-talet. Den tidigaste noteringen i hfl är från 1784 då vi finner Sven Andersson med hustru Maria Nilsson. Dessa är sedan överstruken och där står då S. Löfqvist f 1753 med hustru Stina Ersdotter f 1760. Dessa uppgifter får anses osäkra, men Gölstugan fanns förvisso 1784.

Sedan följer mängder av torpare med hustrur och barn ofta bor man ganska kort tid på torpet. När vi kommer till slutet av 1800-talet är böckerna tydligare och vi kan följa några familjer.

[Husförhörslängd 1876 - 80](#) och [1881 - 85](#)

Torpare Anders Andersson född 1823 i Wadsbro flyttar in 1875 från Nykyrka. Familjen består av hustru Maria Margareta Jansdotter född 1827 i Floda och dottern Hilda Maria född 1862, hon flyttar ut 1878 men föräldrarna blir kvar till 14/4 1886.

Nu hoppar vi fram till 1896. I [församlingsboken 1896-1900](#) står Gölstugan som torp under Bondeby N:2. Torparen Klas Gustaf Jansson f 1858 i Björkvik har flyttat in från Björkvik 18/3 1896 tillsammans med hustrun Anna Sofia Karlsson född 1865 i Bergshammar och fosterdottern Ada Maria född 1892 i Floda. Familjen flyttar sedan till Källstugan Önnersta i november 1900. Skriven som hyresgäst är skraddaren Alexander Leopold Karlsson född 1863 med hustru och fem barn. Inflyttad 1892 och flyttar ut till Lid 1896. Det bör ha varit ganska trångt i torpet.

I [församlingsboken 1901-05](#) hittar vi arrendator Frans Gustav Bernhard Andersson född 1873 i Lid och hans hustru Klara Augusta Andersson född 1872 i Bettna med dottern Margit Elisabet född 1899 i Nyköping Vestra. De flyttade in från Nyköping Vestra 12/4 1901 och blir kvar vid Gölstugan i åtta år. Dessa år blir mycket händelserika!

Avsöndring från Bondeby.

Nu kommer omvärlden att ta tag i livet vid Gölstugan och andra torp och bostäder som hör till Bondeby N: 2 som har varit ett "regementspastorsboställe". Kronan vill nu förändra gården och stycka av eller som det står "avsöndra" en del av ägorna som anses vara olönsamma eller opraktiska att ha kvar. En proposition tas fram med underlag av en karta ritad 1905.

Denna karta visar den del som tillhör Gölstugan. [Komplett karta från 1905](#)

Här följer exklusivt vad som gäller Gölstugan ur proposition nr 178.

Del av Kungl. Maj:ts Nåd. Proposition No 178.

Kungl Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning af vissa lägenheter från förra regementspastorsbostället 3/4 mantal Bondeby n:o 2 i Södermanlands län; gifven Stockholms slott den 19 april 1907.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva, att den till förra regementspastorsbostället 3/4 mantal Bondeby n:o 2 i Stigtomta socken af Södermanlands län hörande lägenheten Gölstugan må med de för å en af förste landtmätaren Herl. Rob. Linder år 1905 öfver hemmanet upprättad karta utmärkta områden från hemmanet afsöndras i enlighet med föreskrifterna i 8:de och följande punkterna af berörda nådiga skrifvelse utbjudas till försäljning med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1909 och under villkor, att de å Gölstugan befintliga svinhus och bodar ej ingå i försäljningen af lägenheten, att rätt till utfartsväg skall tillkomma innehafvaren af Gölstugan öfver stamhemmanets skogsmark, Odlingen och Jonslund n:o 1, samt att stamhemmanet skall äga rätt till vinterväg öfver Gölstugan för skogsprodukters utforslande till sjön Långhalsen, dels ock att de medel, som genom ifrågavarande försäljningar inflyta, må, på samma sätt, som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark. Ärendet rörande handlingar och karta skola Riksdagens

vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kunglig nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Alfred Petersson.

”Enligt uppskattningsmännens förslag skulle de sålunda ifrågasatta afsöndringarna omfatta, vägar oberäknad, följande å förenämnda karta med siffror i rött och hvad beträffar Gölstugan, betecknad med n:o 6, ägofigurerna n:ris 129, 142, 144, 145, 147–154, 156-165, 167-169 samt delar af ägofigurerna n:ris 93 och 95 om tillhopa 18 hektar 12,7 ar, saluvärderats till 3,800 kronor.

Utfartsväg måtte förbehållas för lägenheten Odlingen öfver torpet Jonslunds område och för Gölstugan öfver samma område, lägenheten Odlingen och hemmanets bibehållna skogsmark, samt att vinterväg för skogsprodukters forslande från stamhemmanet måtte förbehållas öfver Gölstugans område till sjön Långhalsen.”

Data är hämtat från Riksdagens öppna dokument. Här hittar du den [kompletta propositionen](#).

Gölstugan övergå från torp till ”lägenhet”

I [församlingsboken 1906-10](#) är nu Gölstugan ”Lägenhet afgränsad fr Bondeby N: 2”, det står (”torp” inom parentes). Som ägare anges torpare G H Karlsson i Segertorp i Nicolai. Boende är fortfarande Frans Gustav Bernhard Andersson med hustru och dotter de flyttar till Nykyrka 6/4 1909, dvs straxt efter att Gölstugan köpts av G H Karlsson.

Den 18/3 1910 flyttar familjen Karlsson in från Nicolai. Erik Henning Karlsson stenarbetare född 1866 i Svärta, står som ägare. Förutom honom består familjen av:

Hustru Anna Serafia Johansdotter f 1862 i Värnamo

Son Erik Sigfrid Karlsson f 1888 i Helgesta, lärare, flyttar till Näshulta 9/12 1910

Son Ivar Hampus Karlsson f 1890 i Helgesta, Trädgårdsmästare, fd stenarbetare

Son Axel Einar Karlsson f 1892 i Bärbo, byggnadsarbetare, fd stenarbetare

Dotter Agnes Maria Karlsson f 1893 i Runtuna, gifter sig och flyttar till Nicolai 1915

Son David Ivan (Karlsson) Mohed f 1896 i Runtuna, Konstnär (Artist) flyttar till Sthlm 1925

Son Karl Valdemar (Karlsson) Mohed f 1902 i Nicolai, Konstnär (Artist)

Ovanstående uppgifter är samlade från församlingsböcker under tiden 1906-1941 Namnet Mohed är ett gammalt släktnamn som två söner tar. Familjen kom att bo här mycket länge.

Se text från tidningen Folket: ”År 1970 flyttade Stigtomtakonstnären David Mohed 77, och hans bror, trädgårdsmästaren Hampus Karlsson, 83, från Gölstugan till Ekstugan i Bränn-Ekeby. De hade då bott i Stigtomta vid Långhalsen i 60 år, eller sedan 1910, men nu har deras forna hem köpts upp för byggnadsexploatering. Märkvärdigt nog kunde de flytta till sitt nya hem i Bränn-Ekeby utan större saknad. De har nu fått en bra bostad om fem rum och kök, med uthus och litet jord till. Det har tidigare varit en bondgård varför det finns fina och rymliga uthus på tomten fruktträd och potatisland. Ekstugan ligger alldeles vid sydöstra utkanten av skogslandet Kolmården och det är bara cirka en kilometer ned till centrum i Bränn-Ekeby.” (Affären fanns kvar på den tiden).

Konstnärerna David och Waldemar Mohed som bott i Gölstugan

David Mohed. Foto 1973 från Nyköpings Kommun bildarkiv

David Mohed, föddes 10 maj 1896 i Runtuna, Södermanlands län, död 13 januari 1975 i Nyköping, var en svensk målare och tecknare. Han bodde och var skriven vid Gölstugan från 1910 – 1970, förutom 1922-23 då han studerade vid Konsthögskolan i Stockholm 1922–1923. Föräldrarna var stenhuggaren Erik Karlsson och hans hustru Anna. Han medverkade med ett antal akvareller i Sveriges allmänna konstförenings vårsalong på Liljevalchs konsthall 1934 och i Liljevalchs höstsalong. Separat ställde han bland annat ut i Nyköping och på Lilla Ateljén i Stockholm. Hans konst består av sagomotiv, religiösa motiv samt landskapsskildringar från Dalarna och Södermanland utförda i akvarell, pastell eller svartkritteckningar. Mohed är representerad vid Moderna museet i Stockholm och Nyköpings kommuns bildarkiv. Se också artikel i [tidningen Folket](#)

Brodern Waldemar Mohed föddes i Nyköping 9 september 1902, död 14 november 1958 i Malmö. Även han bodde och var skriven vid Gölstugan från 1910 – 1925. Även han var konstnär. Waldemar Mohed studerade på 1920-talet vid Edward Berggrens målarskola och vid Konstakademien i Stockholm. Han målade framför allt landskap, gärna från Öland och Skåne, och stilleben. Formerna är förenklade, färgerna är först torra och kritiga men senare starkare och varmare. Ljusskildringen är ett bärande element i hans konstverk. Han har utfört karaktärsfulla porträtt, figursaker, landskap - ofta från Öland — samt stilleben, gärna i pastell. – Representerad i Nordiska museet och Tekniska museet, Stockholm. – Malmö.

Fakta bl. a hämtat ur [Runeberg.org](#). och Wikipedia.

David Mohed 1969. Källa Nyköpings auktionskammare.

Valdemar Mohed. Stockholm, från Danviksklippan mot söder. Källa Metropol Auktioner.